

Власенко Н. О., к.б.н., асистент,
Полтавський національний
педагогічний університет
імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ГРАМОТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ НУШ

Формування екологічної компетентності громадян України є одним з найголовніших пріоритетів розвитку освіти, що проголошено деклараціями ООН і врегульовано низкою інших законодавчих документів нашої держави. У Концепції сталого розвитку, присвяченій проблемам довкілля й гармонійного розвитку людства, значної уваги приділено екологічній культурі та свідомості, інформованості людей в аспекті ситуації у світі, власному життєвому середовищі, їхній обізнаності з можливими шляхами розв'язання кризових екологічних ситуацій, концептуальними підходами до збереження біосфери. Екологічно доцільні зміни у свідомості людини можуть бути здійсненими через оновлення змісту екологічної освіти й виховання [1, с. 326].

Видатний педагог В. О. Сухомлинський стверджував, що природа лежить в основі дитячого мислення та творчості. Учений вважав, що формувати у людини ставлення до рідного краю як частки природи слід починати з раннього віку. Основою екологічної підготовки мають бути, звичайно, біологічні знання — закони життя живої природи і розуміння того, як необхідно жити, щоб не порушити гармонії навколишнього середовища [1, с. 328]. «Гадаємо, — писав В. Сухомлинський, — що школа майбутнього повинна найповніше використовувати для гармонійного розвитку людини все, що дає природа і що зможе зробити людина для того, щоб природа служила їй. Уже через це ми повинні берегти і поповнювати природні багатства, які маємо».

У процесі екологічної освіти відбувається формування екологічної культури і пошук шляхів вирішення екологічних проблем. Саме екоосвіта, що спирається на національну культуру, формує основу духовності і моральності людини. Ідеї неперервної екологічної освіти розвиваються в роботах вітчизняних та зарубіжних педагогів і психологів (В. Вербицький, Е. Гірусов, М. Дробноход, А. Захлебний, В. Сухомлинський, І. Зверев, І. Зязюн та ін.). Загалом екологічне виховання є психолого-педагогічним процесом впливу на формування особистості з певними наперед визначеними якостями, які відповідають меті екобезпечного розвитку цивілізації. Зокрема, І. Зязюн розглядає екологічне виховання як психолого-педагогічний процес впливу на людину з метою формування у неї знань наукових основ природокористування, необхідних переконань і практичних навичок, певної орієнтації та активної соціальної позиції в галузі охорони довкілля, раціонального природокористування й відтворення природних ресурсів [2, с. 153].

Відповідно до проекту нового базового Закону України «Про освіту» визначено 10 ключових компетентностей для Нової української школи, однією з яких є екологічна грамотність і здорове життя. Уміння розумно та

раціонально користуватися природними ресурсами в рамках сталого розвитку, усвідомлення ролі навколишнього середовища для життя і здоров'я людини, здатність і бажання дотримуватися здорового способу життя [3].

Важливою умовою подолання становища, яке склалося, є формування в учнівської молоді культури здоров'я, основою якої виступають, з однієї сторони, високий рівень знань про здоровий спосіб життя у єдності зі щоденною діяльністю, спрямованою на їх реалізацію (заняття фізкультурою і спортом, раціональне харчування, дотримання розпорядку дня, оптимальні зміни видів діяльності тощо), з іншої – сформованість екологічної культури, в основі якої лежить високий рівень екологічних знань.

Найбільш сприйнятливою категорією до такого впливу є учні початкової ланки загальноосвітньої школи з їх природною допитливістю. Тому надзвичайно важливо, щоб саме в цьому віці прищепити їм любов до природи, закласти в них підвалини бережливого ставлення до неї, а значить спонукаєти їх постійно дбати про своє здоров'я.

Послідовність у розв'язанні питань екологічного виховання передбачає закладання його підвалин з раннього віку з компетентним залученням сім'ї, дошкільних закладів і школи, у якій початкова школа виступає першою обов'язковою та системною інституцією. Молодший школяр знаходиться у тому віковому періоді, коли для дитини питання взаємодії з природою є важливими, необхідними, цікавими і значущими. Власне крізь призму цієї взаємодії відбувається процес гармонійного становлення особистості – її успішного розвитку, навчання, виховання й соціалізації [3, с. 229].

Отже, потреба формування екологічної грамотності молодших школярів актуалізується у кількох змістовно самостійних напрямках – гармонізації взаємодії дитини і природи, екологічної і компетентісно орієнтованої освіти. Екологічна освіта має бути міждисциплінарною, практико-орієнтованою, спрямованою на вирішення проблем взаємодії довкілля й економічних потреб суспільства. Визначаючи мету екологічної освіти, варто виходити з того, що кінцевим результатом екологічної освіти є формування людини нового типу з новим екологічним мисленням, здатної усвідомлювати наслідки своїх дій стосовно навколишнього середовища, і такої, що вміє жити у гармонії з природою.

Список використаних джерел

1. Ратушняк О. М. Формування екологічної компетентності учнів початкової школи / О. М. Ратушняк // Методика початкового навчання і дошкільного виховання. Збірник наукових праць. – Вип. 16 (1–2014). – С. 325–330.
2. Попова І. В. Поняття і структура екологічного виховання особистості в системі виховної діяльності / І. В. Попова // Науковий вісник. Серія «Філософія». – Харків: ХНПУ, 2016. – Вип. 46 (Ч. І). – С. 151–165.
3. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу: mon.gov.ua/activity/education/zagalna.../konczepczya.htm
4. Загорський В. С. Екологічна освіта як важливий чинник освіти для стійкого розвитку / В. С. Загорський, Є. М. Борщук // Науковий вісник НЛТУУ. – 2007. – Вип. 17.5. – С. 227–230.